

A világ – opponense felől nézve – reménytelen.

Csakhow Vasadi Péter pontosan tudja: ha belső iránytűnk pontos, akkor az ellenségesen érdekes világ nem tönkretesz, hanem terel, segít: „Tért veszítesz magadban, legmélyre / szorulsz.” Ez a belső tér azonban nem lehet a közös tapasztalat tárgya: „Én állítom, hogy megmenekszünk. / Ők bizonyítják: pusztulunk.” Az állítás háttérében egy bizonyosság, a bizonyítás háttérében egy bizonyosság. Két bizonyosság minősége vitatkozik itt. A sorrend, ahogy a vitában megszólalnak: csúszda. A szél, amely mégis föllebegteti a verset: az állítás fensőbbsege, a remény tapasztaltfölötti légárama.

Hogy van remény, hogy a süllyedő „Titanic-világban” is létezhet fölfel, arra Vasadi Péter költészetében Isten a végső garancia. De a költő továbbmegy ennél, talán a határig, verseskötével a legkevesebbet és a legtöbbet mondja: Isten a garancia arra, hogy semmire nincs garancia. Aki ebből a mondatból kihallja mindazt, ami több egyszerű paradoxonnál, az tengerre száll, hogy felfedezze: mindig is tengeren volt. Aki Vasadi Péter verseit megérzi, az hirtelen ott terem, ahol mindig is állt.

VÉGH ATTILA

(*Széphalom Könyvműhely, Bp., 2002.*
1300 Ft)

Márton László:

A mennyország három csepp vére

Hét könyv, ez volt az író eredeti elképzelése. Hét könyv, amelyeket a kortársakra egyáltalán nem jellemző központi rendező elv köt össze azért, hogy az életművet egy jól felfogható logikai szálon lehessen követni. Az összekötő szál a történelem, pontosabban a 16–18. század történelme – Márton László szerint a modern személyiség alapvonalai és a nyers barbárság kora. A művek állandó témája pedig az emberi tévelygés a történelemben, a „tévelygések gyűjtőmedencéjében”.

Az *Átkelés az ívegen* (1992) kezd meg a hét könyv sorát, az „írói problematika hét fokát” – ami őt, s valójában nem is lesz több –, majd *A nagyratörő* (1994), a *Jacob Wunschwitz igaz története* (1997), az *Árnyas főutca* (2000), a *Kényszerű szabadság* (2001), 2002-ben *A mennyország három csepp vére* követi. A művek közti kapocs rugalmasságát bizonyítja a regénysorban egy szomorújáték, a korábban játszódók közt egy második világháborús történet.

A legújabb regény sem marad el a többi összetett idő-, tér- és a valóság-szemléletétől, amelyet a kívülálló, de igen fontos narrátor bonyolít. A mindentudó mesemondó gyakran félrevezet, lényegtelen eseményeket enged kinőni a főcselekményből, csak hogy

fenntartsa a szerkezet kaotikusságát, a történet szeszélyességét, és hogy bizonyosságot adjon alakító erejéről.

Károlyi Sándor főispán Bécsből viszi haza állítólagos bátyját, a zentai csatában eltűnt/meghalt Istvánt, hogy visszaadja neki az elsőszülöttet megillető vagyont és főúri jogokat. Sándor felesége, Barkóczy Krisztina, egykor István menyasszonya, izgatottan várja visszatérő szerelmét, a volt vőlegényt. Nagykárolyban, a család birtokán megfordul még Sennyei – aki lányát, Katicát a Szmirnából szabadult Károlyi Istvánhoz adná –, és egy spanyol főúr, ki elveszett szolgáját keresi a házban. Ez lenne az előre haladó történet, amelyet mesélőnk a legkülönbébb útvesztőkkel bonyolít.

S ami felbolygatja, megszakítja a regény történetét: a könyvek, az álmok, a vágyak mint önálló, de szorosan összefüggő, átjárható valóság-szintek, amelyek összekuszálják a szereplők és a mi fejünkben az egyértelműséget. Az olvasó vagy épp álmódó alakok ki vannak téve a valóság-szintek közti eltolódásoknak, amelyek állandó egymásraultalságuknak köszönhetően nem hagyják kijózanodni a figurákat, hanem pillanatnyi rácsodálkozásuk után a közönyt, megrökönyödés nélküli továbblépésüket ösztönzik.

A szerkezet bonyolultsága okozza a feszültséget, sőt időről időre fokozza is azáltal, hogy a narrátor egyetlen mellékszálát sem varr el, amelyek kö-

zül egy-egy később vissza is tér. A valóság-szintek váltogatását a szereplők elszenvedik: nem tudatosul bennük, vagyis képtelenek érzékelni azt, mikor álmodnak, és mikor élik át valójában élményeiket, ugyanis a való világban is nyomot hagynak azok az események, amelyek csak egy álom során történnek a szereplőkkel. Ennek köszönhető a feszültség állandó jelenléte, amely minimális oldódásai után rögtön intenzívebbé is válik. Ez a folyamatos hullámmás azonban egyfajta monotonitást eredményez, amelyhez hozzászoknak a szereplők és az olvasó, lehetetlenné téve a katarzist.

Tragédiát olvashatunk tehát katarzis nélkül, vágyakozó szereplőket ismerhetünk meg akarat nélkül, mindezt Rákóczi korabeli nyelvezetben, gondolkodásmódban ábrázolva. „Az allegóriák értelme, akár csak Justitia szemén a kendő, minduntalan félrecsúszik” – fejezhetjük be Márton László mesélőjének szavaival.

GYUTAI ZSUZSANNA

(*Jelenkor Kiadó, Bp., 2002. 280 o. 2100 Ft*)

Szonda Szabolcs: Vagyontárgyalás

Van egy teljesen tanácstalan állapot ma, amelyet valamiféleképpen, talán nem is meglepően, a líra fejez ki leg-